

1. Kültür Nedir?

Batı dillerinde 15. yüzyıldan beri bilinen kltr sözcüğü, birbirine yakın bir çok anlamda kullanılmış, günümüze gelinceye kadar yüzden fazla tanımı yapılmış bir kavramdır. Bu kadar çok tanımlanması onun çok geniş bir kullanım alanı olduğunu göstermektedir.

Kültür sözcüğünün aslı, Latince’de Cultura, ziraat” toprağı ekip, biçip ürün almak” anlamına gelmektedir. Bu sözcüğün Latince’de kullanılan mecazi bir anlamı daha vardır; terbiye etme, yetiştirme. Bunlar, bugün gerek dilimizdeki gerekse diğer dillerdeki kullanılan anlamlarına yakındır.

Kültürün dilimizde birkaç kullanılışı vardır:

- 1-Eğitim görmüş kişilerin yaşam alanı. Kültürlü aile, kültürlü evre.
- 2-Bilgi, bilgili anlamında kullanılışı. Kültürlü genç, genel kltr.
- 3-Fen bilimlerinde, toprağı ekib biçme, yetiştirme, üretme anlamında kullanılışı. Kültür mantarı, boğaz kültürü, bakteri kültürü.
- 4-Çeşitli sanat etkinlikleri karşılığı olarak kullanılışı. Kültürel etkinlikler gibi.
- 5-Toplumların yaşam biçimi.

Kültür sözcüğünün bunların dışında gerçek anlamı ile ilgili yüzden fazla tanımı yapılmıştır. Bilim adamlarının farklı kltr tanımları vardır. Bizde bu kavramı ilk olarak inceleyen Ziya Gökalp'tir. Ziya Gökalp, kltr sözcüğü yerine "hars" sözcüğünü kullanmış, kültürün milli olduğunu söylemiş, kltr ve medeniyeti birbirinden ayırmış, maddi kültürün uygarlık ile birleştiği noktalar olduğunu savunmuştur.

Aslında, bir topluluğa ait sosyal değerler kültürü oluştururlar, denilebilir. Bu sosyal değerler, yüzyıllar boyunca ortak olarak yaşayan insanların var ettikleri çeşitli davranış biçimleridir. Elbette ki bu davranış biçimlerinin oluşmasında rol oynayan faktörler vardır. İnançlar, gelenekler, görenekler, ahlâk anlayışı, adalet sistemi, dil, edebiyat, sanat, eğitim vb. kültürü oluşturan yapı taşlarıdır. Bunlar, o ulusun yüzyıllar boyunca oluşturduğu, toplumu ayakta ve bir arada tutan bağlarıdır.

Bir ulusun tarihi süreç içerisinde edindiği yaşam bilgisi, deneyimleri, bilim ve sanat alanında yaptığı çalışmaları, buluşları, eserleri, zaferleri; dil, tarih ve edebiyat aracılığı ile bir sonraki kuşaklara aktarılır. Yeni kuşaklar, geçmişten aldıkları bu mirası iyi bir biçimde değerlendirmeli ve üzerine kendi yaşadıkları çağın getirdiklerini eklemelilerdir.

Ulusların varlıklarını sürdürmelerinde “kültür”ün önemi büyüktür. Kültür değerlerini; zamanın olumlu değişiklikleri ile zenginleştiren uluslar, dünya ulusları arasındaki yerlerini sağlamlaştırırlar. Dünyada güçlü ulus olmanın bir yolu da kültür değerlerine sahip çıkmaktır.

İlkel ya da gelişmiş, her toplumun mutlaka bir kültürü vardır. Bir toplumun yaşama biçimi nasıl ise; anlayışları, hukukları, inançları, değer yargıları, çalışma biçimleri, üretim, tüketim, resim, dans vb. onların kültürünü oluşturur. Yabancı bir ülkeye gidildiğinde insanların davranış biçimleri, yemekleri, giysileri, arkadaşlık, dostluk anlayışları, evlilikleri, çocuklarına verdikleri eğitim; bunların hepsinde nasıl farklılıklar olduğu daha iyi anlaşılır.

Bir topluluğu ulus haline getiren, onu diğer uluslardan ayıran, geçmişten gelerek varlığını devam ettiren temel ögeler olan, dil, din, gelenekler, görenekler, tarih, sanat, edebiyat, dünya görüşü, hukuk gibi yüzyıllar boyunca bireylerin bir arada olmalarını sağlayan, o ulusa özel yaşam unsurları bütününe kltr denir.

Kültür, maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır:

Maddi kltr; ev, eşyalar, giysiler gibi fiziksel nitelikli olanlara denir.

Manevi kltr; hukuk, gelenekler, dil, değer yargıları gibi yaşamı (sosyal yapıyı) düzenleyici nitelikte olanlara denir.

Kültürü; gelerine, bu ögelerin oluşum noktalarına, kullanım biçim ve alanlarına göre de řu şekilde gruplara ayırabiliriz:

1.Bireysel kltr: Bir toplumun yesi olarak, bireyin yaşam biçimini oluşturan kltre denir.

2.Yöresel kltr: Ulusal kültürün temelidir.

3.Ulusal kltr: Toplumun yaşam biçimini oluşturan kltre ulusal kltr denir.

4.Evrensel kltr: Doğrudan doğruya bir ulusa ait olmayan, genel olarak kullanılan ögelerin oluşturduğu kltre evrensel kltr denir. Bilim, teknik gibi.

Kültürün tanımı, eşitleri ile ilgili olarak ortaya çıkmış olan ve kullanılan diğerkavramları da burada açıklamakta yarar görüyoruz:

1.Kültürleme: Bireyin bir kltr içerisinde, o kültürün öğeleriyle yoğurularak aldığı eğitim ve bu eğitimin kişiliğine yaptığı etki.

2.Kültürlenme: Eğitim kurumlarında birlikte olduğu kişiler (değişik ailelerden gelen yaşıtları) ile olan etkileşim ve bu etkileşimin bireye kazandırdıkları.

3.Kültürleşme: Farklı kültürlerin birbirlerini etkilemeleri sonucunda ortaya çıkan değişim.

4.Kültür şoku: Yabancı bir ülkede, farklı bir kültürde karşılaşılan, kendisine çok uzak olan davranış ve değerler karşısında bireyin yaşadığı şaşkınlık, yalnızlık, kaybolmuşluk duygusu.

Kültür geleri

Dil

İnsanın toplumsallaşmasını, sosyal yaşamını dil düzenler. Kişilerin kendilerine özel ve ortak davranışlarını sağlayan da yine dildir. İnsanlardan uzakta, ormanda büyüyen bir çocuk konuşmayı öğrenemediği gibi toplumsal ilişkileri de sahip olamaz. Sosyal kurumları oluşturan, yaşamdaki bütün öğeleri birbirine bağlayan, saklayan, taşıyan da dildir.

Dil; bir ulusun bütün özelliklerini taşıyan, yaşatan ve yansıtan özelliğiyle kültürün en önemli ögesidir. Kültürün öğelerinin öğrenilmesi ve yeni kuşaklara taşınması için dile gereksinim vardır. Dil, sadece kültürü oluşturan bir öge değildir; kültüre ulaşmak, araştırmak, elde etmek için kullanılan bir araçtır. Bir kültürün içeriğini anlamak için, o kültürün dilinin dayandığı anlamlar sistemini bilmek gereklidir. Toplumlar, yaşamsal gereksinimlerine uygun sözcükler türetmişlerdir. Dolayısı ile diller, ulusça önemli görülenlere bağlı olarak gelişir, değişir ve zenginleşir. Örneğin, bizim dilimizde tarım, toprak ve hayvancılıkla ilgili sözcüklerin çok olması Türk toplumundaki yaşam biçimine uygun bir durumdur.

Din

Eski devirlerden günümüze toplumları etkisi altına alan en önemli ögelerden birisidir. Bilim adamları arasında kültürün temelinde dinin yattığını söyleyenler bulunmaktadır. Din, ilk çağlarda bazı uluslarda zaman zaman en önde yer almış, toplumların yaşamlarını bütünüyle kontrol altında tutmuş, zaman zaman öylesine baskılı bir şekilde kendisini hissettirmiştir ki, diğer yaşam ögeleri onun gölgesinde ve etkisinde oluşmuş ve gelişmişlerdir.

Dinin bu baskıcı etkisi, milliyetçilik duygularının gelişerek daha etkin rol alması ile eski önemini yitirmiştir. Ulus toplumların oluşmasıyla din de insanlar üzerindeki eski etkisini yitirmiş ve böylece diğer kültür öğeleri de yerine oturmuş, din toplumları yerini kültür toplumlarına bırakmıştır.

Ancak, aynı dini inançlara sahip toplumların birbirinden çok farklı kültüre sahip oldukları da bir gerçektir. Buradan yola çıkılıp araştırıldığında toplumların daha önceki inançlarının, yaşadıkları bölgelerin şartlarında oluşturdukları yaşam biçimlerinin bu farklılıkta önemli rol oynadığı görülür. Dünyada İslamiyet'i, Hristiyanlığı veya başka dinleri kabul etmiş ulusların her birinin kültürel değerlerinin farklılığı da bunun doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Gelenek ve Görenekler

Bir çeşit toplumsal yasalardır. Günümüzde yazılı olarak uygulanan hukuk sisteminden başka, insanların birçok davranışlarını kontrol eden, yönlendiren, sosyal ilişkilerini düzenleyen adetler, alışkanlıklar vardır. Toplumlar, ilişkilerindeki düzeni sağlamak için yazılı olmayan kurallar bulmuşlar ve uygulamışlardır. Bugün ulusların hemen hemen hepsinde yazılı hukuk sistemi vardır. Bu sisteme geçilirken, yasalar; toplumun gelenek ve görenekleri de dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hukuk sistemine geçildikten sonra bu geleneksel kurallar, yasal olarak uygulama alanından kalkmışlardır.

Bunlar da diğerk kltr öğeleri gibi zaman içerisinde değişikliğe uğrarak. nemli olan insanların yararına olan davranış biçimlerinin değişikliğe uğrarken tamamen kaybedilmemesidir.

Örneğin; yitirilmemesi gereken Türk toplumunun konukseverliğinin, yardımlaşma duygusunun, sıcaklığının günümüzün şartlarında yerini, birbirinden yararlanmaya, menfaat sağlamaya, insanları kullanmaya dönüştürülmesi gibi.

Tarih

Tarih, bir ulusun k lt r n n oluşma sürecinde ve oluştuktan sonraki geçirdiği evredir. Bir ulusun ge mi idir. Tarih; kültürün bütün ögelerinin oluşturulduğu bir süreç, kültürü oluşturan bir öge ve aynı zamanda da diğer bütün k lt r ögelerini içinde taşıyan özelliği ile bireyler arasında sosyal bir bağlantı kurmaktadır.

Geçmişi olmayanın geleceği de olamaz. İnsanların bir ulus halinde yaşamalarının, ortak duygulara sahip olmalarının en önemli sebebi, ortak bir geçmişe sahip olmaları ve bu geçmişi birlikte olu turmu  olmalarıdır. Sevin leri, üzüntüleri, savaşları, barı ları, zaferleri, yenilgileri birlikte yaşayan; bir çok ortak soruna birlikte katlanan bireyler; bunlarla bir tarih yaratmı lardır. İnsanlar, olumlu ve olumsuzlukları ya arken geçmişte bir bağ olu turmu lar ve bu da bugünkü ortak yaşamın temeli olmuştur. Ulusun geleceği söz konusu olduğunda bireylerin aynı duygular ile hareket etmelerinin açıklaması da bu gerçekte yatmaktadır.

Sanat

İnsanın temel gereksinimlerinden biri de bir sanat dalı ile ilgili çalışmalardır. İlk çağlardan günümüze insanlar yeme, içme, barınma, iletişim kurma gibi yaşamsal ana maddeleri karşılamak için çareler aramış, yollar bulmuşlardır.

Maddi gereksinimler, bir insanın yaşamını tam anlamı ile sürdürmesi için yeterli değildir. İnsan, karnını doyurduğu gibi ruhunu da doyurmak zorundadır. İnsanın ruhunu doyurmak için başvurduğu yollar, sanat eserlerini oluşturmuş ve insanoğlu bununla da yetinmemiş zevk ve duygularını dışarıya vuracak yolları diğer yaşamsal ögeler ile birlikte geliştirmiştir. İlk insanların iletişim kurma biçimlerden birinin duvar resimleri yolu ile olduğunu varsayarsak; sanat tarihinin insanın varolduğu günden itibaren başladığını söyleyebiliriz.

Edebiyat

Dil, kültürü yüzyıllar boyunca devirden devire taşıyan, onu ayakta tutan en önemli ögedir. Dilin anlattıkları bir ulusun bütün geçmişidir. Duygular, düşünceler, yaşanan iyi ya da kötü olaylar dil ile anlatılmış, yaşatılmıştır. Dildeki anlatım biçimleri zamanla geliştirilerek eserlere dönüşmüştür. Böylece “edebiyat, dil ile yaşam bulan; dil ise edebiyat ile zenginleşen bir sanattır” diyebiliriz. Şiirde bizi heyecanlandıran, duygulandıran, coşturan, bir romanda bizi düşündüren, hayaller kurduran ifadeler dil ile oluşturulur.

Edebiyat, yaşamın bütün yönlerini sözcükler aracılığı ile sanatsal bir anlatımla ayakta tutar.

Hukuk

Yasalar ile uygulanan hukuk sistemi, toplumda bireyin haklı menfaatlerini korumak için insanlar tarafından oluşturulmuştur. İlk çağlardan itibaren düzeni korumak için birtakım

yollara başvurulmuştur. Törelerin doğuşunu da bunun ile açıklayabiliriz. İlk çağlardan günümüze kadar gelen resmi olmayan kurallar, günümüzde - geçerli olmamak ile birlikte- gelenek görenek örgüsü içinde yerini almıştır.

Bugün adalet, hukuk ile sağlanmaktadır. Olmaması gereken, yapılması topluma, toplumun düzenine zarar verecek davranışların önlenmesi için yasal yaptırımlar uygulanır.

Dünya Görüşü

Toplumdaki en küçük birim olan aile içindeki ilişkilerden, genel anlamda toplumda bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerini ve devlet anlayışını de içine alan bir ögedir. Bir kültürün mensubu olan birey, içinde yaşadığı kültürün etkisi altında kişiliğini geliştirir. Bu çerçevede bir dünya görüşüne sahip olur. Bu özellik ile paralel olarak bazı konularda değişik görüşlere karşı katı bir tavır içine girebilir. Vazgeçemediği bu davranışların altında kendi kültüründen gelen değerler (değer yargıları) yatmaktadır.

Kahramanlık anlayışı, aşk ve sevginin yorumu, doğum ve ölümden yapılan ya da yapılmayanlar, evlilik, düğün, eğlencelerin uygulama biçimi, askerlik, namus kavramı vb. durumlarda toplumun bireyleri aynı tepkileri, davranışları gösterir. Bu ortak bir bakış açısıdır.

Ahlâk

Genel olarak her toplumda olmazsa olmaz olarak kabul edilen ahlâk kavramının işlevi değişmez ancak içerdikleri farklılık gösterir. Ahlâk anlayışının kuralları her toplumda değişik uygulanır, her toplumun günlük yaşamında yanlışlar-doğrular, ahlâksızlık olarak kabul edilenler ve tepki gösterilen olaylar değişir.

Yukarıda verdiklerimiz kültürün asıl öğeleridir. Bu ana başlıkların altında, toplumda her zaman kendisini çok fazla hissettirmeyen küçük öğeler; ayrıntılarda yer alırlar. Her toplumda, basit, küçük alışkanlıklar, anlayışlar, giyim tarzındaki ayrıntılar gibi sayamayacağımız kadar çok ikinci, üçüncü öge bulunmaktadır. Bunlar, yukarıdan aşağıya önemlerine göre sıralanırlar.

Kültürün Özellikleri

1) Kültür millidir.

Yeryüzündeki ulus sayısı kadar kültür vardır. Farklı kültürlerden insanları, farklı toplulukları veya ulusları bir arada toplayan bir kültür bulunmamaktadır. Toplumlari ulus haline getiren, onların var olma sebepleri kültürlerdir. Ulus olmak kültürel değere sahip olmaktır. Kültür, her ulusun kimliğini oluşturur. Ortak kültür yoktur. Ortak edebiyat değil de Türk edebiyatı, İngiliz edebiyatı diye ifade edildiğı gibi kültürler; ayrı ayrı ulusların göstergeleridir.

2.Kültür zgndr(orijinaldir).

Kültür geleri, her toplumun gereksinimleri doğrultusunda oluşturulmuş ve şekillendirilmişlerdir. Başkalarını taklit etmemişler, hepsini ortak duygularla yaratmışlardır. Başka uluslar taklit edilerek kltr oluşturulamaz. Taklit kltr olamaz, olmaz. Taklit olmayan bu yaratma biçimleri ve yaratılanlar, milli olma özelliğini taşıdıkları için orijinallerdir. Milli olma özelliği orijinalliği de beraberinde getirir.

3. Kültür tarihseldir.

Bir kültürün ögeleri, birdenbire var olmamış, zaman içinde çeşitli sebepler ile ortaya çıkmış yavaş yavaş şekillenmişlerdir. Bunların kltr ögeleri haline dönüşmesi uzun bir tarihsel süreçte gerçekleşmiştir. geler; bilinmeyen, tespit edilemeyen bir zaman içerisinde ortaya çıkmış, gelişmiş, değişmiş ve yaygınlaşarak yerleşmişlerdir. Bu değişim ve gelişim kltr var olduğu sürece devam eder. Kültür süreklilik özelliğine sahiptir, aralıksız devam eder. Bir boşluk, duraklama söz konusu olamaz.

4) Kültür değişkendir ancak özü değiştirilemez.

Bir kltr değişebilir ancak özü değiştirilemez. Eğer kültürün özü değişirse o kültürün tamimiyle yok olması anlamına gelir. İnsanların doğal olarak yarattıkları temelden bir değişikliğe uğratıldığında o, kültürden söz edilemez, başka bir topluluk olarak kabul edilir.

İlk çağlardan günümüze kadar kültürlerin hiç birisi olduğu gibi kalmamış zaman içinde değişiklik geçirmişlerdir. İnsanlar doğup büyüdükleri çevrenin özelliklerini farkına varmadan değiştirirler. Bir sonraki kuşağa da bu değişmiş yaşam ögelerini, kendi zamanlarının şartları içinde yaşamak kalır. Böylece yavaş yavaş davranış biçimleri ve anlayışlar farklılaşır. İlk çağlardan günümüze kadar kültürlerin hiç birisi olduğu gibi kalmamış zaman içinde değişiklik geçirmişlerdir. İnsanlar doğup büyüdükleri çevrenin özelliklerini farkına varmadan değiştirirler. Bir sonraki kuşağa da bu değişmiş yaşam ögelerini, kendi zamanlarının şartları içinde yaşamak kalır. Böylece yavaş yavaş davranış biçimleri ve anlayışlar farklılaşır.

Kültür Değişmeleri

Kültür, ulusları bir arada tutan, yaşam biçimlerini belirleyen ögelerden oluşur. Her toplumun, kendi koşulları içerisinde gereksinimlerine cevap veren bu ögeler ve bunların uygulanış biçimlerinde yavaş yavaş ortaya çıkan ve yerleşen değişiklikler olur. Toplumun yaşam biçiminin her alanında ortaya çıkan bu değişikliklere kltr değişmeleri denilir. Kültür değişiminde uygarlığın doğuşu ve gelişimine ilişkin ne sürülen iki kuram vardır.

A. Evrim Kuramı

Kültürün toplumların ilk vahşı dönemlerinden günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçerek sürekli bir ilerleme ve gelişme gösterdiği kabul eden görüştür. Bu görüşe göre, kültürel gelişme kesin kurallara, yasalara bağlı olarak belli ve düzenli bir aşamalar sırasına göre kendiliğinden olmaktadır. Dolayısıyla ilkel kalmış ya da az gelişmiş toplumların kültürlerinde söz konusu evrimin değişik evrelerini bulmak mümkündür.

B. Yayılma Kuramı

Toplumsal ve kültürel değişmeyi bir kültürden ötekine geçen ögelere ve bu ögelerin yaygınlaşıp tutunmalarına bağlayan görüştür. Ögelerin geçişi yüzünden de değişik toplumlarda birbirine benzeyen kültürel özellikler görülmektedir.

Bunun yanında kültür değişimleri ortaya çıkışları ve uygulamadaki yöntem bakımından da farklılık göstermektedir. Bu da serbest ve zorunlu kültür değişimleridir.

a. Serbest Kültür Değişmesi:

Yabancı kltr toplulukları ile ilişkide bulunan toplumlarda herhangi bir i ya da dış zorlama olmaksızın baş gösteren değişiklikler. Uluslar, her çağda bir şekilde birbirleri ile iletişim kurmuşlardır; kltr, turizm, ekonomi, siyasal, dinsel konularda karşılıklı ilişkiler, alış-verişler olmuştur, olacaktır. Hatta, buna bir noktada zorunlulardır, denilebilir. Buna, içinde yaşadığımız çağda, iletişim alanında ne kadar hızlı bir değişim yaşandığı da eklenirse durumun kaçınılmazlığını daha iyi kavrayabiliriz.

Radyo, televizyon, internet gibi hemen herkesin değişik amaçlar ile her gün kullandıkları medya aracılığı ile kültürler arasındaki iletişim an be an daha yoğun yaşanmaktadır. Bu, kültürler arasındaki etkileşimi hızlandıran önemli bir faktördür. Bu etkileşim; önce güncel olayları, alışkanlıkları değiştirmeye başlar. Doğal olarak bu değişiklik; yavaş yavaş kültürün gelerinde yayılmaya başlar. İnsan ilişkileri, aile yapısı, alışkanlıklar yerini yenilerine bırakır. Bu engellenemez değişim, insanın kendini ifade etme, iletişim kurma aracı olan dilde de aynı anda kendini gösterir.

b. Zorunlu Kültür Değişmesi:

Serbest kltr değişmelerinin dışında, bir başka ulusun zorlamasıyla kasıtlı olarak ya da siyasal iktidarların çeşitli sebeplerle uyguladıkları kltr değişiklikleri vardır.

Baskı kurmak isteyen ulusun kendi kültürlerini; yavaş yavaş ikna yoluyla , zorla-baskı ile veya çeşitli değişik yollar deneyerek elde etmek istedikleri ulusun insanlarına kabul ettirdiği kltr değişimleridir. Günümüzde, bazı uluslar kendi kültürlerini çeşitli yollarla yaygınlaştırarak başka uluslar üzerinde söz sahibi olmak için her fırsatı değerlendirmektedirler. Bu iyi niyetli olmayan karışma, toplumun tamamen yabancılaşmasına, başka toplumların esareti altına girmesine yol açar.

Saldırıya uğrayan, toprakları başka bir ulus tarafından silah gücüyle elde edilen veya çeşitli yollarla baskılara uğrayan ulusların kültürleri büyük değişiklikler yaşar. Bu uluslar, kendi değerlerini tamamen yitirip esaret altında yaşayıp zamanla yok olurlar.

5) Kültür ilevseldir.

Kültür, toplumda birlikte yaşayan bireylerin ortak gereksinimlerini karşılayan ögelerden oluşur. Her bir ögenin bir görevi vardır. Karılaılan sorunlar çözülürken geçmişte yaşanılan benzer olaylar örnek alınır. Yeni zm yolları aranırken daha önceki uygulamalar sonucunda edinilen deneyimler, bulunan çözümler kişiyi ortak bir davranışa iter. Birey belli birtakım kurallara uymak zorunluluğu duyar.

Kültürün toplum yaşamındaki işlevselliği bağlayıcı bir özelliği de beraberinde getirir. Toplum içindeki davranışları, kltr yönlendirir. Birey toplumdaki bazı davranışlara, adetlere karşı çıkabilir. Bunların yanlışlığını savunup kanıtlayabilir. Ancak birey bir gün o toplumun kurallarına uymak gereğini duyabilir ya da bu o anda ona mantıklı gelir. Toplum ile her konuda ters dşemez; gün gelir gittiği, yaşadığı yere uygun davranmak gereğini kendisi hisseder.

6) Kültür toplumun ortak malıdır.

İnsan olmazsa toplum olmaz; toplum olmazsa da kltr olmaz. Bireye değil, topluma aittir. Herkes bir toplumda yaşımanın getirdiği sorumluluğu taşıır, taşımak zorundadır. Toplumun yaşadığı yer ve bir zaman içinde olduğundan dolayı; kltr bir kişinin değil, topluluktaki bütün insanların ortak davranışlarını yönlendiren birikimlerdir. Farklı kişilikler de toplumsal anlayışın içerisinde gelişir. Özel yaşamında ne yaparsa yapsın toplum içinde o toplumun belli değerlerini önemsemek zorundadır. Zira, toplumun dil, tarih, edebiyat, sanatında yıllar boyunca toplumun her bir bireyinin, yaşanan her zamanın ve yerin izleri vardır. Kültür, kuşaktan kuşağa aktarılan bir mirastır. Her kuşağın kltr üzerinde hakkı ve sorumluluğu vardır.

7)Kültür ahenkli bir bütündür.

Ulus olabilmek için kltr ögelerinin hepsinin olması şarttır. Dili, gelenek ve görenekleri, tarihi, sanatı, hukuku olmayan bir topluluğa ulus denilemez. Bunların da bir bütünün parçaları olarak dengeli, uyumlu olması gerekir. Her ge ölçülü olarak görevini yerine getirerek, yaşamın akışına yardımcı olmalıdır. Kültürün gelerinin birinde olabilecek yetersizlik veya tam tersine aşırılık, diğer ögeleri zayıflatır, onlara zarar verir, bu da toplumda dengesizlik yaratır, sarsıntı ve boşluklara sebep olur. Dengenin olmaması veya uyumun bozulması kültürün ahengini bozar.

8)Kültür doğal, canlı bir varlıktır.

Kültür doğar, büyür, kendini geliştirerek yaşar. İnsanların çeşitli temel gereksinimlerini karşılamak için kendiliğinden yavaş yavaş ortaya çıkmış doğal bir varlık olarak, geçtiği yollarda zaman zaman daralarak veya genişleyerek yaşamını sürdürmektedir. Her kültürün kuralları vardır. Kültürlerin tarihsel sürecinde kendisine özel birtakım kurallar oluşmuştur. Zaman içerisinde bu kurallar değişikliğe uğrasa da genel anlamda kültür, yaşamını bu kurallar çerçevesinde sürdürür. Kurallara ters düşen karışmalar, kültürün doğasına aykırıdır ve ona zarar verir. Böyle bir durumda tepki doğar ki, bu da huzursuzluğa, bunalıma sebep olur, kültürün gelişmesini engeller.

Her canlı varlık gibi değişikliğe uğrar, karşılaştığı durumlardan yarar ya da zarar görebilir. Bir yerde olduğu gibi durmaz. Akıp giden yaşamın ta kendisidir.

9) Kültürün var olma sebebi kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır.

Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması, canlı bir varlık olarak yaşaması; kültürel ögeleri bünyesinde barındıran ve taşıyan eserler ve eğitim aracılığıyla olur. Kültürün yaşaması için eğitim ve ğretim sonucunda ortaya çıkan görev, kültürün oluşturulan eserlerle gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.

10) Kültür bireye ve topluma hizmet eder ve yol gösterir.

Kültürünü tanıyarak yetişen bireyler, kişilik sahibi olurlar. Kültürünü bilinçli olarak sindiren, iyi eēitim almış, okuyan kişiler, doēruları, yanlışları daha iyi ayırır, uluslarına gelebilecek zararlı durumları daha çabuk fark ederler ve daha çabuk önlem alırlar. Bilinçli, sezgi gücüne sahip oldukları için, başka kültürlerden gelebilecek tehlikeli yaklaşımlar, hangi biçimde olursa olsun kendilerini kaptırmazlar. Toplumdaki bazı insanlar, birtakım güzelliklerin peşinden gidebilir ve bunun sadece o anda yaşamın bir gereēi olduēunu düşünebilir, ardından gelebilecek düzeltilmesi zor yanlışları anlamayabilirler. Bu da kültürü yok olma noktasına getirebilir. Böyle yanlışlara düşmemek için kültürünü tanıyan, eēitimi bireyler yetiştirilmesi gereklidir.

11) Kültür başlangıç aşamasında kalmaz.

Kültür süreklidir. Tarihsel olma özelliğinde de bunu açıklamıştık. Ancak az sayıda da olsa bazı toplumlar; oluştuktan sonra olumsuz koşullardan dolayı sdece ortak bazı paylaşımlarda bulunurlar. Doğal olarak bu toplumların sağlam bir sosyal varlık göstermeleri olanaksızdır. Dolayısıyla kltr olarak gelişemezler, ilkel şartlarda yaşamlarını sürdüren topluluklar olarak kalırlar. Kültür sosyal, ruhsal, biyolojik bir varlıktır.

Her ulusun kültürü kendi insanına uygun olarak ortaya ıkmiş ve gelişmiştir. Bu özelliğiyle bireyin rahat etmesini, mutlu olmasını sağlamalıdır. Her toplumun bireyinin yaşama koşulları farklı olduğuna göre, çözümlerde farklı olacaktır. Bundan dolayı iyi kltr, kötü kltr, değerli kltr, değersiz kltr şeklinde bir değerlendirme yapmak yanlıştır. Ancak başlangıç aşamasında kalmış ve ruhsal eksiklikleri bulunan gelişmemiş kültürler ile gelişmiş kültürlerden söz edebiliriz. Gelişmiş ve varlığını devam ettiren kültürlerde; yetişen kimlik sahibi insan, toplumun bütün ögeleriyle varlığı, etkili, güçlü olması aranmalıdır.

Kültür ve Uygarlık

Dilimizde kullanılan kültür ve uygarlık, sözcükleri sık sık karıştırılıp birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Yıllarca, uygarlık sözcüğü, genel anlamda toplumların yaşamları ile ilgili her konuyu açıklamak için kullanılmıştır.

Bilindiği gibi uygarlık anlamında batı Avrupa dillerinde kullanılan sözcük «civilasition» doğu İslâm dünyasında ise medeniyettir. Latince «civilis», yurttaşlara ilişkin haklar, ayrıcalıklar anlamında olup bundan türetilen «civiliser» deyimini, «barbarlık» durumundan çıkmayı belirliyor, toplumun genel özelliklerini ifade ediyordu. Bizde bugün de yaygın olarak uygarlık yerine kullanılan «medeniyet» sözcüğü, Arapçadan dilimize geçmiştir. Arapça şehir anlamına gelen «medine» sözcüğünden türetilmiştir. Şehirdeki yaşam tarzı, şehirlilik anlamındadır. Türk Dil Devrimi'nin sonra ise uygarlık ifadesi dilimizde yerini almıştır.

Aslında uygarlık ve kltr arasında çok sıkı bir bağlılık bulunmaktadır. Gerek kltr, gerekse uygarlık kavramları ile ilgili birbirine yakın olmakla birlikte öncelik, sonralık, içerik, içeriği oluşturan ögeler açısından farklı görüşler ortaya atılmış ve savunulmuştur.

Genellikle, her iki kavramı birbirinden ayırmayan, birbirinin yerine kullananlar; insanın, toplumun yaşamında oluşturduğu ögeleri her zaman geliştirmekte olduğunu dolayısıyla bu iki sözcüğün içeriklerinin i içe olduğunu savunmuşlardır.

Bilim adamlarının birçoğu tarafından kabul gören bir diğer görüő ise; kùltür ve uygarlığın farklı kavramlar olduğu, her ulusun bir kùltürünün olduğu, uygarlığın ulaőılan geliőmiőlik düzeyi ifade ettiği őeklindedir. Örneğin Amerikalı toplumbilimci Maciver, uygarlığı “insanın kendi hayatı üzerindeki etkili koşulları denetlemek amacıyla harcadığı çabalar sonucunda meydana getirdiği mekanizma ve örgütün bütünü” diye tanımlamakta ve teknik buluşlarla araç ve gereçleri, okulları, yasaları, bankacılığı dahası seçim sandıklarını, ticaret odalarını uygarlık içinde saymaktadır.

Bizde bu görüŖe katılan Ziya Gökalp, önce költür ve uygarlığın birbirinden kesin olarak ayrıldığını savunmuş, hars sözcüğüyle ifade ettiği költürün milli, deđiŖtirilemez ve insanların duygularından oluştuğunu; uygarlığın ise, uluslararası, deđiŖtirilebilir ve aklın ürünü olduğunu açıklamıştır. Daha sonra Gökalp'in düşüncelerinde farklılıklar olduğu görölmektedir. Bu iki kavram arasında içerik açısından ortaklıklar bulunduğunu söyleyerek uygarlık ve költür arasındaki farkı sadece ulusal olma veya olmamaya bağlamıştır. Türk költürünün zengin ve deđiŖtirilemez olduğunu; ulusal költüre zarar vermeden, batıdan sadece bilim ve teknolojinin alınması gerektiğini savunmuştur. Bu düşünceye destek verenler olduğu gibi karşı çıkanlar da olmuştur.

Düşünürler, bu konuda birbirlerinden farklı görüşlere sahip olsalar bile birçok noktada birleşmişlerdir ki bu da kültür ve uygarlığın birbirinden ayrılmalarının olanaksızlığını ortaya koyar.

Ulusların yaşam tarzı olan kültürlerini kolaylaştıran, insanlara daha rahat bir ortamda yaşaması için olanaklar sağlayan, birçok ulus tarafından kullanılan ortak davranış biçimleri, araçlar vardır. Bilimsel alanda aynı görüşü paylaşan, teknolojinin nimetlerinden aynı oranda yararlanan toplumların her biri dilleri, tarihleri, aile yapıları, düşünceleri, inançlarını yaşama ve uygulama şekilleri ile birbirlerinden ayrılırlar.

Uygarlığın oluşması için öncelikle kültürün olması gereklidir. Kùltürlerin yaşamı kolaylaştıran bazı davranışları, diğer toplumlar tarafından da kabul görür ve birçok ulus tarafından ortak davranış olarak uygulanarak yerini alır. Bilim, buluşlar, teknoloji, kısaca yararlı olan her şey bir süreç içerisinde toplumların ortak değeri haline gelir. İşte bu ortak anlayış, davranış, ürünler uygarlığı oluşturur.

Kùltür bir ulusun, uygarlık ise ulusların ortak öğelerinden oluşur. Uygarlığı maddi kùltür ile açıklayan bilim adamları var ise de manevi kùltür öğelerinin de gelişen ve değişen şartlar ile insanlara zarar veren veya gereksiz olan ayrıntılarının, uygarlığın getirileri ile geliştirilmesi, değiştirilmesi veya tamamen bırakılması olabilir, olmuştur, olmalıdır. Bu da göstermektedir ki uygarlık, maddi ve manevi kùltür öğelerinin hepsini kapsamaktadır.

İnsanın temel gereksinimlerini karşılamak için verdiği uğraşlar, kültürü; kültürdeki çeşitli gelişmelerinde etkisi küçümsenemez ölçüdedir. Yavaş yavaş ortaya çıkan uluslar, kendileri için daha iyi olanın peşine düşmüşler, araştırmışlar, çareler bulmuşlar, üretmişler, icat etmişler ve bunları kullanmışlar. Bütün insanlar için yararlı olan maddi ve manevi değerler yükselerek başka uluslar tarafından da benimsenmiş ve böylece ortaya çıkan ortak öğeler uygarlığı oluşturmuştur. Kültürü oluşturan şartlar, uygarlığın da temellerini atmıştır.

- 1)Uygarlığın olması için, insanın ve kültürün olması gereklidir.
- 2)Uygarlıklar kültürlerden doğmuştur.
- 3)Kültürlerin ortaya çıkmasındaki önemli etkenler, uygarlığın temellerini atmıştır.
- 4)Uygarlık, kültürlerin gelişmiş şeklidir.
- 5)Kültür, bir ulusa ait ortak değerlerdir; uygarlık ise ulusların ortak değerleridir.
- 6)Bu değerler ; düşünce, anlayış, davranış ,yaşam araçlarıdır.

Dilin Toplum ve Ulus Yaşamındaki Yeri

Canlı bir varlık olarak insan; doğar, büyür, yaşamını sürdürebilmek için gereken koşulları oluşturur. Her ne kadar yaşamını yalnız devam ettirse de başka insanlarla iletişim kurma gereksinimi vardır. Bu gereksinim sonucunda birtakım doğal topluluklar oluşur. Burada tesadüfen bir araya gelmiş kişilerden söz etmiyoruz. Aralarında birçok yönden ortaklıklar bulunan, onları birbirine bağlayan öğelerin bulunduğu sosyal gruplardan söz ediyoruz.

Bu doğal toplulukların temelinde, en küçük, en eski olan, en devamlı, birçok noktada kuvvetli yakınlıkların bulunduğu bir sosyal kurum olan aile vardır. Ulus ise, doğal toplulukların en büyüğüdür. Ulusu oluşturan bireyler de birbirlerine doğal bağlarla bağlıdırlar.

Ulus, belli bir yerde yaşamını sürdüren, ortak kültürel öğelere sahip insan topluluğudur. Bütün kültür öğeleri, insanların yaşadıkları koşullar içinde kurdukları iletişim ile şekillenmiş ve bunlar da ulusları oluşturmuşlardır

Kültürün en önemli ögesi olan dil, insanların temel gereksinimlerinden birisini karşılamak üzere kendiliğinden doğal olarak ortaya çıkmıştır. Diğer kültür öğelerinin içinde daha farklı bir yere sahip olan, topluluğu ulus haline getiren dildir. İnsanoğlunun iletişim kurma gereksinimi, toplulukları oluşturmuş ve zamanla bu toplulukların ulus haline gelmesinin temelini atmıştır. Yazı dili de bütün değerlerin kuşaktan kuşağa taşınmasını sağlamıştır. Yazılı belgeler olmasaydı geçmişimizi bilmemiz, bugünümüzü korumamız olanaksız olurdu. Kültürün öğelerinin oluşmasında önemli bir yere sahip olan dil, aynı zamanda bu öğeleri taşıyan, ayakta tutan bir iletişim aracıdır. Bunları farklı bir dilde anlatmak zor hatta çoğu zaman olanaksız olabilir. Ulusların bütün değerleri dil ile yaşam bulmaktadır.

Ulus olabilmek için, ortak kültürel değerlere sahip olmak gerekir. Bunun da birinci olmazsa olmaz şartı aynı dili kullanmaktır. Dilin, ulusun bireyleri arasında birleştirici, bütünleştirici bir rolü vardır. Her kültür dilinin özel söyleyiş biçimleri, atasözleri, deyimleri vardır. Toplumların acılarını, sevinçlerini, sevgi ve saygısını anlatma tarzı birbirinden başkadır. Bir yabancı dili öğrenip o dili kullanan ulusun insanları ile konuşabilirsiniz; fakat ortak ruha sahip olamaz, birçok ortak duyguyu paylaşamazsınız. Dil, ortak bilinci oluşturan, ulusun birliğini sağlayan, bütünleştirici özelliğe sahiptir. Özellikle, her ulusun kendi diline çok iyi sahip çıkması gerekir. Zira dil, en önemli ögedir.

Çinli filozof Konfüçyus'un (MÖ.552-479) kendisine sorulan "Bir ülkeyi yönetmeye çağrılıydınız yapacağınız ilk iş ne olurdu?" sorusuna verdiği yanıt, bu konunun önemini açıklamaktadır. Konfüçyus yanıtında, "Hiç şüphesiz, dili gözden geçirmekle işe başlardım; çünkü dil kusurlu olursa sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz, düşünce iyi anlatılamazsa, yapılması gerekenler doğru yapılmaz, töre ve kültür bozulur, bunlar bozulunca adalet yanlış yola sapar, adalet yoldan çıkarsa şaşırان halk, ne yapacağını bilemez." der.

Atatürk, milli kimliğin oluşmasındaki en önemli iki ögenin dil ve tarih olduğunu, özellikle dilin önemini sık sık vurgulamış çıkartılan yasalar (3 Mart 1924, Tevhid-i Tedrisat Kanunu) ile eğitim birliğini sağlamış, 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyetini kurarak Türkçeyi milli benliğine ve aslında bulunan güzelliklere kavuşturmayı, zenginleştirmeyi, sadeleştirmeyi, geliştirmeyi, dilde bağımsızlığı sağlamayı amaçlayarak dil devrimini başlatmıştır.